

RÜCUEN TAZMİNAT İSTEMİYLE AÇILAN DAVALARDA GÖREVLİ YARGI YERİNİN BELİRLENMESİ KONUSUNDA UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ UYGULAMASI

Prof. Dr. Cemil Kaya*

GİRİŞ

Rücuen tazminat istemiyle açılan davalarda görevli yargı yerinin belirlenmesi konusunda *Uyuşmazlık Mahkemesi* uygulaması önem arz etmektedir. Zira Yüksek Mahkeme uygulamasının bilinmesi ile hem davacının görevsiz yargı yerinde zaman kaybetmesi hem de mahkemelerin iş yükünün gereksiz yere artması önlenmiş olacaktır.

Rücuen tazminat istemleri değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu tür istemler, örneğin, zarara uğrayana zararını ödeyen sigorta şirketinin daha sonra zarara sebebiyet veren idareye rücu etmesi; zarara uğrayana zararını ödeyen idarenin daha sonra bu zarara sebebiyet veren idareye rücu etmesi şeklinde olabilmektedir. Rücuen tazminat istemiyle açılan davalarda, görevli yargı yerine bağlı olarak, dava adı da değişmektedir. Bu tür davalar adli yargıda görüldüğünde “rücuen tazminat davası”; idari yargıda görüldüğünde ise “tam yargı davası” adını almaktadır.

Bu tür davalarda araya 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu örneğinde olduğu gibi görevli yargı yerini değiştiren bir Kanunun da girmesiyle, “görev” konusu içinden çıkılmaz bir hal alabilmektedir. Konunun, görevli yargı yeri dışında açıklığa kavuşturulması gereken başka yönleri de bulunmaktadır. Örneğin, zarara uğrayan tarafından açılan davada davalı olarak gösterilmeyene karşı, zararı ödeyen tarafından rücuen tazminat istemiyle dava açılması halinde yasal faiz hangi tarihten itibaren istenebilir? Zarara uğrayan tarafından açılan davada rücu hakkı sahibinin, rücu hakkını yöneltceği kişiye davayı ihbar etmesi gerekir mi? İhbar etmemesinin hukuki sonuçları nelerdir? Dava kendisine ihbar edilen kişinin davaya müdahil olmamasının hukuki sonuçları nelerdir? Belirlenen kusur oranı rücuen tazminat istemiyle açılan davanın görüleceği yargı yerini bağlar mı? Ancak bu sorular makalenin kapsamı dışında kalmaktadır.

Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarından hareketle konu, özel hukuk kişisi tarafından zarara sebebiyet veren idareye karşı rücuen tazminat istemi; idare tarafından zarara sebebiyet veren idareye karşı rücuen tazminat istemi; idare tarafından zarara sebebiyet veren kamu görevlisine karşı rücuen tazminat istemi ve özel hukuk kişisi tarafından zarara sebebiyet veren özel hukuk kişisine karşı rücuen tazminat istemi başlıkları çerçevesinde incelenecektir.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı

I. Özel Hukuk Kişisi Tarafından Zarara Sebepiyet Veren İdareye Karşı Rücuen Tazminat İstemi

A. Sigorta Şirketi Tarafından İdareye Karşı Rücuen Tazminat İstemi

Sigorta şirketi tarafından zarara sebepiyet veren idareye karşı rücuen tazminat istemiyle açılan davalar özellik arz etmektedir. Bu durumda sigorta şirketleri, zarara sebepiyet veren idare aleyhine “hizmet kusuru” esasına dayanarak tam yargı davası formatında idari yargıda mı dava açacaktır? Yoksa zarara sebepiyet veren idare aleyhine “sebepsiz zenginleşme” esasına dayanarak rücuen tazminat davası formatında adli yargıda mı dava açacaktır?

Uyuşmazlık Mahkemesi, özellikle 2000’li yıllardan itibaren istikrarlı şekilde bu davalarda 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun¹ 1301. maddesinde yer alan “*kanuni halefiyet*” ilkesine dayanarak idari yargı yerini görevli saymaktadır². Uyuşmazlık Mahkemesinin bu davalarda atf yaptığı Türk Ticaret Kanunu’nun “halefiyet” başlıklı 1301. maddesinde şu hüküm yer almaktadır³: “*Sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra hukukani sigorta ettiren kimse yerine geçer. Sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Sigorta ettiren kimse, 1 inci fıkra gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunursa sigortacıya karşı mesul olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmiş ise sigorta ettiren kimse kalan kısmından dolayı üçüncü şahıslara karşı haiz olduğu müracaat hakkını muhafaza eder*”.

Dikkat edileceği üzere madde, sigorta bedelini ödeyen sigortacının sigortalıya halef olacağını; sigortalının üçüncü kişilere karşı sahip olduğu dava hakkının, tazmin ettiği bedel nisbetinde sigortacıya geçeceğini düzenlemektedir. Esas itibarıyla madde sigortacının tazmin ettiği bedeli güvence altına almaktadır. Madde sigortacıya klasik bir rücu davası değil; halefiyete dayalı bir rücu davası hakkı vermektedir. Dava hakkının sigortacıya intikal etmesi, görevli yargı yeri bakımından önem arz etmektedir. Bilindiği gibi idari yargıda tam yargı davalarında subjektif ehliyet şartı olarak “kişisel hakların doğrudan ihlal edilmesi” aranmaktadır. Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesine dayanarak sigortacı tarafından rücuen tazminat istemiyle açılacak tam yargı davasında

¹ RG. 09.07.1956, sy. 9353.

² **Aksi yönde bkz.** “Dava, davalı idareye ait olup müstahdemnin sevk ve idare ettiği vasıtanın, davacı şirkete sigortalı otoyol çarpması sonucu davacının sigortalıya ödemiş olduğu hasar parası ile masrafın ödettilmesi isteğinden ibarettir./Davacının sigorta mukavelesine dayanarak sigortalı mal sahibinin halefi sıfatıyla açmış olduğu ve Borçlar Kanununun 41 ve 55 inci maddeleri hükümlerine dayanan bu davanın görülmesi adli mahkemenin vazifesi içindedir”. Doğan Sigorta Şirketi A.Ş. v. Belediye > UM, E. 1960/32, K. 1960/35, KT. 09.07.1960, RG. 27.07.1960, sy. 10562, s. 1818. **Aynı yönde bkz.** İşçi Sigortalı Adana Şubesi v. Karayolları Umum Müdürlüğü > UM, E. 1957/18, K. 1957/34, KT. 08.06.1957, RG. 20.08.1957, sy. 9686, s. 17733.

³ Bu madde 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “halefiyet” başlıklı 1481. maddesinde, “(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukukani sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur./ (2) Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. (3) Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur” şeklinde yer almaktadır.

“kişisel hakların doğrudan muhtel olması” şartı gerçekleşmemiş olmakla birlikte halefiyet gereği bu şart gerçekleşmiş sayılmaktadır.

Sigorta şirketleri tarafından zarara sebebiyet veren idareye karşı rücuen tazminat istemiyle açılan davalarla ilgili olarak önüne gelen uyuşmazlıklarda *Uyuşmazlık Mahkemesi*, ilk önce davalı idarenin hukuki statüsünü belirlemektedir. Davalının hukuki statüsünü belirlemek, TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü örneğinde olduğu gibi bazen kolay olmakta ama bazen de Çoruh Elektrik Dağıtım A.Ş. ve Türk Telekomünikasyon A.Ş. örneklerinde olduğu gibi nisbeten- daha zor olmaktadır. Tabi Yüksek Mahkeme, olayda Karayolları Trafik Kanunu örneğinde olduğu gibi görevli yargı yerini özel olarak belirleyen bir Kanunun bulunması halinde bu durumu da dikkate alarak karar vermektedir⁴. *Uyuşmazlık Mahkemesi*, davalı idarenin hukuki statüsünü belirledikten sonra yürütülen faaliyetin “kamu hizmeti” niteliğine bakmaktadır. Diğer bir ifadeyle *Uyuşmazlık Mahkemesi*, adli yargı ile idari yargının görev alanını ayırmada kullanılan “kamu hizmeti” kriterini esas almak suretiyle, idarenin kamu hizmetini yürüttüğü sırada kişilere verdiği zararın tazmini istemiyle açılan davalarda kamu hizmetinin hukuka uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin, hizmet kusuru veya başka bir nedenle idarenin sorumlu bulunup bulunmadığının tespitinin idare hukuku ilkelerine göre tam yargı davası formatında idari yargı yerleri tarafından yapılabileceği; Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesi⁵ uyarınca sigorta şirketinin zarar görenin kanuni halefi olacağı gerekçeleriyle idari yargıyı (duruma göre genel idari yargıyı ya da askeri idari yargıyı) görevli saymaktadır.

Kasko sigortalı aracın hemzemin geçitten geçerken yolcu treni ile çarpışması sonucunda, Şeker Sigorta A.Ş. tarafından sigortalıya ödenen paranın, olayın hemzemin geçit bariyerinin açık olması nedeniyle TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü’nün hizmet kusurundan kaynaklandığı gerekçesiyle rücuen tazmin edilmesi istemiyle açılan davada ortaya çıkan görev uyuşmazlığında *Uyuşmazlık Mahkemesi*,

(1) Dava, kamu hizmetinin kuruluş ve işleyişindeki aksaklıklardan doğduğu ve bu nedenle idarenin hizmet kusuru ilkesine göre sorumlu olduğu nedenine dayanarak açıldığından, tekel niteliğinde kamu hizmeti yürüten TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü’nün bu hizmeti yürüttüğü sırada üçüncü kişilere verdiği zarar nedeniyle sorumlu olup olmadığının tespitinin Anayasa’nın 129. maddesinin 5. fıkrası uyarınca idare hukuku ilkelerine göre idari yargı tarafından yapılabileceği,

(2) 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda hemzemin geçidin karayolunun uzantısı olduğunu belirten bir düzenleme bulunmaması ve trenin de bu Kanun kapsamına giren bir motorlu taşıt olarak sayılmamış olması nedeniyle davanın 2918 sayılı Kanunun 85, 90 ve 106. maddeleri uyarınca “işletenin hukuki sorumluluğu” kapsamında çözümlenemeyeceği,

(3) Sigorta Şirketinin 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesinde yer alan “*Sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçer. Sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nispetinde sigorta-*

⁴ **Örnek olarak bkz.** Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi v. Milli Savunma Bakanlığı > UM, E. 1978/16, K. 1978/19, KT. 18.10.1978, RG. 25.12.1978, sy. 16500, s. 21-22.

⁵ *Uyuşmazlık Mahkemesi’nin*, Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesini dikkate almadan aynı sonuca vardığı kararı için bkz. UM, E. 1974/1166, K. 1974/1825, KT. 18.12.1974, RG. 02.07.1975, sy. 15283, s. 5-6.

cıya intikal eder" hükmü uyarınca zarar görenin kanuni halefi (yasal ardılı) olduğu ve bu nedenle de uyumsuzluğun konusunu oluşturan davanın tipik bir tam yargı davası niteliğinde bulunduğu,

(4) Bu nedenle uyumsuzluğun, adli yargı yerinde aleyhine açılan tazminat davasını kaybedenler tarafından, hissesinden fazla ödediği miktardan sorumlu bulunan idare aleyhine açılan ve bir borçlar hukuku müessesesi olan "rücuen alacak" davası olmadığı,

gereçekleriyle Sigorta Şirketi tarafından sigortalıya ödenen paranın rücuen tahsili istemiyle idareye karşı açtığı davanın idari yargıda görülmesine karar vermiştir⁶.

B. Diğer Özel Hukuk Kişileri Tarafından İdareye Karşı Rücuen Tazminat İstemi

Sigorta şirketleri dışında diğer özel hukuk kişileri tarafından idareye karşı rücuen tazminat istemiyle açılan davalarda görevli yargı yeri neresidir? Bu tür davalar, kesinleşen yargı kararı uyarınca tazminle yükümlü tutulan özel hukuk kişinin ödemiş olduğu tutarı, kusuru oranında idareden rücuen tahsil etmesi istemlidir. Özel hukuk kişisi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. *Uyumsuzluk Mahkemesi* bu davalarda 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 50 ve 58. maddelerinde düzenlenen müteselsil sorumluluk ile 141 ve 142. maddelerinde yer alan müteselsil borç ilkelerine dayanarak adli yargı yerini görevli saymaktadır⁷.

Bir şirket çalışanın içinde bulunduğu aracın karayolunda seyir halinde bulunduğu esnada karşı yönden gelen bir araçla çarpışması sonucunda ölmesi nedeniyle, mirasçıları tarafından Şirkete ve Karayolları Genel Müdürlüğüne karşı adli yargı yerinde açılan davada, araç sürücüsü 6/8, Karayolları Genel Müdürlüğü 2/8 oranında kusurlu bulunmuştur. Mahkeme, Karayolları Genel Müdürlüğü açısından "görevsizlik" nedeniyle davayı reddetmiş, davacı müteselsil sorumluluk esasına göre tazminat talep ettiğinden Şirketi zararın tümünden sorumlu kılmıştır. Tazminatın tamamını ödeyen Şirket tarafından olayda kusur ve sorumluluğu saptanan Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine açılan rücuen alacak davasında ortaya çıkan görev uyumsuzluğunda *Uyumsuzluk Mahkemesi* adli yargı yerini görevli saymıştır⁸: "Tazminat davasına bakan Mahkemece,

⁶ UM, E. 2009/72, K. 2009/325, KT. 28.12.2009, RG. 18.01.2011, sy. 27819, s. 270-273 (Mükerrer). **Aynı yönde bkz.** Güneş Sigorta A.Ş. v. Çoruh Elektrik Dağıtım A.Ş. (Davalının kusur oranı % 40) > UM, E. 2007/538, K. 2008/193, KT. 07.07.2008, RG. 24.07.2009, sy. 27298, s. 153-157; Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi v. TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü > UM, E. 2008/86, K. 2009/11, KT. 02.02.2009, RG. 24.07.2009, sy. 27298, s. 339-341; İsviçre Sigorta A.Ş. v. Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Davalının kusur oranı 6/8) > UM, E. 2007/392, K. 2008/41, KT. 03.03.2008, RG. 05.08.2008, sy. 26958, s. 159-163 (Mükerrer); Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi v. TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü (Davalının kusur oranı 2/8) > UM, E. 2004/136, K. 2005/22, KT. 04.04.2005, RG. 09.01.2006, sy. 26048, s. 18-21; Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi v. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Yenimahalle Belediye Başkanlığı (Davalının kusur oranı 2/8) > UM, E. 2003/50, K. 2003/76, KT. 17.11.2003, RG. 05.01.2004, sy. 25337, s. 47-50.

⁷ 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girecektir.

⁸ UM, E. 2002/35, K. 2003/40, KT. 16.06.2003, RG. 11.07.2003, sy. 25165, s. 132-134. **Aynı şekilde bkz.** "Bu hükümlere göre hissesinden fazla ödeme yapanın diğerine rücu hakkı bulunmaktadır. Bu itibarla rücuen tazminat davası özel hukuku ilgilendiren bir

herne kadar Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine açılan davanın hizmet kusuru esasına göre idari yargının görevine girdiği gerekçesiyle bu davalı yönünden görevsizlik kararı verilmiş ise de, verilen bu görevsizlik kararı, bilirkişi raporu ile saptanan kusur ve sorumluluk oranları esas alınarak davanın konusu bakımından bir tefrik yapıp ayrılan kısma ilişkin bulunan zararın idare hukuku ilkelerine göre idari yargı yerinde saptanmasının gerekeceği yolunda olmadığına ve müteselsil sorumluluk esas alınarak hükmolunan tazminat da tamamen ödenmiş olduğuna göre, olayda ölenin mirasçıları olan taraf yönünden, ortada tazminat davasında giderilmemiş bir alacak bulunduğundan söz edilemeyeceği gibi, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-b maddesinde belirtilen 'idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları' kapsamında, zarar gören tarafından idari yargı yerinde açılacak bir idari dava yoluyla giderilmesi gereken zarar da kalmamıştır./Belirtilen tüm bu hususlara göre, tam yargı davası niteliği taşımayan rücu davasının, Borçlar Kanunu hükümlerine göre adli yargı yerince çözümlenmesi... gerek(mektedir)".

II. İdare Tarafından Zarara Sebebiyet Veren Diğer İdareye Karşı Rücuen Tazminat İstemi

Bir idare tarafından zarara sebebiyet veren diğer idareye karşı rücuen tazminat davası açılabilir. Bu halde davacı idare, mahkeme kararı uyarınca kusurundan fazla yaptığı ödemeyi diğer kusurlu idareden talep etmektedir. Peki davacı idare tarafından zarara sebebiyet veren diğer idareye karşı rücuen tazminat istemiyle açılan davada görevli yargı yeri neresidir?

Bu durumda *Uyuşmazlık Mahkemesi* adli yargı yerini görevli saymaktadır. Yüksek Mahkeme bu sonuca, ilk önce kesinleşmiş bir mahkeme kararının varlığından ve bu karar uyarınca da zarar gören açısından tazmini gereken bir zarar ve dolayısıyla açılacak bir tam yargı davası bulunmadığından hareketle varmaktadır. Gerçekten de *Uyuşmazlık Mahkemesi* ilk önce ortada idareyi tazminata mahkum eden kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunduğunu tespitini yapmaktadır. Ki bu mahkeme kararında da bilirkişi raporu ile saptanan kusur ve sorumluluk oranları esas alınarak davanın konusu bakımından bir ayırım yapıp ayrılan kısma ilişkin bulunan zararın idare hukuku ilkelerine göre idari

alacak davasıdır. Tazminat alacağı idarenin hizmet kusurundan kaynaklansa bile bu borç ona dava yönünden kamu alacağı niteliği kazandırmaz. Belediye bu tazminatın üçüncü şahıs olarak borçlusu durumundadır. Tazminatın tahsili yönünde davacı... tarafından belediye aleyhine idari sorumluluğu öne sürülmek suretiyle idari dava açma olanağı bulunmamaktadır. Ortada bir kamu alacağı olmadığı gibi dava konusu edilebilecek idari eyleme yoktur. Bir başka deyişle olayda idari nitelikte bir tam yargı davası açılması için aranan koşullar mevcut değildir./Diğer taraftan 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa'nın 1. maddesinde, bu Yasa'nın, Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışındaki alacakların tahsili için uygulanacağı öngörülmüştür./Açıklanan nedenlerle, davacının yargı kararına dayanan rücuen tazminat alacağı haksız iktisaptan doğan bir alacak davası niteliği taşıdığından Borçlar Yasası hükümlerine göre adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekmektedir. Rücu davasına muhatap olan belediyenin kiracılar... ve..."ın uğradıkları zarardan dolayı davacı...e müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu yolunda ayrıca bir idari yargı kararı gerekip gerekmediğinin takdiri de rücu davasını görececek adli yargı yerine aittir". X şahsı v. Kaman Belediye Başkanlığı > UM, E. 1993/45, K. 1993/49, KT. 13.12.1993, RG. 21.01.1994, sy. 21825, s. 7-10.

yargı yerinde saptanmasının gerekeceği yolunda bir görevsizlik kararı verilmediğine ve dolayısıyla da hükümlenen tazminatın tamamının bu idare tarafından ödenmiş olduğuna vurgu yapılmaktadır. Daha sonra ortada zarar gören açısından, tazminat davasında giderilmemiş bir alacak bulunmadığına işaret etmekte ve dolayısıyla İYUK madde 2/1-b'de belirtilen tam yargı davası yoluyla idari yargıda giderilecek bir zararın bulunmadığına karar vermektedir. Kimi kararlarında da *Uyuşmazlık Mahkemesi*, ortada, Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışındaki alacakların tahsil usulünü düzenleyen 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamına giren bir kamu alacağı da bulunmadığını belirtmektedir. Kısacası tam yargı davası niteliği taşımayan ve konusu bir kamu alacağı olmayan rücu davasının, Borçlar Kanunu hükümlerine göre adli yargı yerinde görülmesi gerektiğine karar vermektedir.

Uyuşmazlık Mahkemesi kesin hüküm niteliğinde bir yargı kararı gereği zarar ve ziyanın tamamının müşterek ve müteselsil borçlu idarelerden biri tarafından ödenmesi üzerine borcu ödeyen idarenin diğer idareye karşı rücu tazminat alacağının “sebepsiz zenginleşme”den doğan bir alacak niteliğinde bulunması nedeniyle açılacak davanın Borçlar Kanunu hükümlerine göre adli yargıda görüleceğine karar vermiştir⁹. *Uyuşmazlık Mahkemesi* benzer nitelikteki bir diğer uyuşmazlıkta ise farklı bir gerekçeyle aynı sonuca varmıştır. Buna göre sorumlu sıfatıyla ödemedede bulunana, Kanun [197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 13. maddesinin e bendinin 2. fıkrası]¹⁰ tarafından mükellefe karşı “alacak ilişkisi”nden doğan bir rücu hakkı tanınmış olması nedeniyle, Kanundan doğan rücu hakkının kullanılmasına ilişkin bulunan alacak davasının, Borçlar Kanunu hükümlerine göre adli yargı yerinde görülmesi gerekir¹¹.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin Cizre/Şırnak işyerinde çalışan bir işçinin, kullandığı aracın teröristler tarafından yola döşenen mayına çarpması sonucunda ölmesi üzerine, yakınlarının adli yargıda açtıkları davada, bilirkişi raporu ile %20 oranında Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin, % 80 oranında teröristlerin kusurlu bulunduğu tespit edilmesine rağmen tazminatın tamamının A.Ş. tarafından işçi yakınlarına ödenmesine karar verilmesi karşısında, fazla ödenen kısmın, can ve mal güvenliğini sağlama ödevi bulunan İçişleri Bakanlığı'ndan hizmet kusuru ilkesi uyarınca rücu tazmin edilmesi istenmiştir. Ortaya çıkan görev uyuşmazlığında *Uyuşmazlık Mahkemesi* adli yargı yerini görevli saymıştır¹²: “Tazminat davasına bakan Mahkemece, bilirkişi ra-

⁹ Türkiye Denizcilik İşletmesi Genel Müdürlüğü v. İstanbul Belediye Başkanlığı > UM, E. 1991/48, K. 1991/49, KT. 23.12.1991, RG. 13.02.1992, sy. 21141, s. 12-14. **Aynı yönde bkz.** Türkiye Denizcilik İşletmesi Genel Müdürlüğü v. İstanbul Belediye Başkanlığı > UM, E. 1992/1, K. 1992/3, KT. 17.02.1992, RG. 22.03.1992, sy. 21179, s. 33-35.

¹⁰ “Yukarıdaki (c) ve (d) bentlerinde belirtilen zorunluluklara uymadan işlem yapanlar, ödenmeyen veya noksan ödenen vergiler ile gecikme zamları, gecikme faizleri ve vergi cezalarından, mükelleflerle birlikte müteselsilen sorumludurlar. Ancak, bunlar sorumlu sıfatı ile ödemek mecburiyetinde kaldıkları vergiler dolayısıyla mükelleflere rücu hakkına sahiptirler”.

¹¹ Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü v. Tekel Genel Müdürlüğü > UM, E. 2003/90, K. 2003/100, KT. 29.12.2003, RG. 02.04.2004, sy. 25421, s. 44-47.

¹² UM, E. 2009/34, K. 2010/32, KT. 01.03.2010, RG. 18.01.2011, sy. 27819, s. 346-348 (Mükerrer). **Aynı yönde bkz.** Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Genel Müdürlüğü v. İçişleri

poru ile saptanan kusur ve sorumluluk oranları esas alınarak davanın konusu bakımından bir tefrik yapıp ayrılan kısma ilişkin bulunan zararın idare hukuku ilkelerine göre idari yargı yerinde saptanmasının gerekeceği yolunda bir görevsizlik kararının verildiği ve hükmolunan tazminatın da tamamının ödenmiş olduğu gözetildiğinde, olayda zarar gören taraf yönünden, ortada tazminat davasında giderilmemiş bir alacak bulunduğundan söz edilemeyeceği gibi, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-b maddesinde belirtilen 'idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları' kapsamında, zarar gören tarafından idari yargı yerinde açılacak bir idari dava yoluyla giderilmesi gereken zararın olduğundan da bahsedilemeyeceği açıktır./Tam yargı davası niteliği taşımayan rücu davasının, Borçlar Kanunu hükümlerine göre adli yargı yerince çözümlenmesinin gerekeceği kuşkusuzdur".

III. İdare Tarafından Zarara Sebebiyet Veren Kamu Görevlisine Karşı Rücuen Tazminat İstemi

İdarenin, kurum zararının tazmini amacıyla kişisel sorumluluğuna dayanılarak ilgili kamu görevlisi aleyhine açtığı rücu davaları adli yargı yerinde görülür. Diğer bir ifadeyle kamu görevlisinin sebeb iy et verdiği kurum zararının ödettilirilmesi amacını taşıyan rücu davaları, özel hukuk hükümlerine göre adli yargıda görülür. Zira bu konuda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 12. maddesinde "devlet memurlarının kasıt, kusur, ihm al veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastr./Zararın ödettilirilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır" hükmü yer almaktadır.

Nitekim *Uyuşmazlık Mahkemesi*, kamu görevlileri tarafından alınan kamulaştırma kararının, taşınmazları kamulaştırılan kişiler tarafından açılan idari dava sonunda iptal edilmesi üzerine, idare tarafından ödenen yargılama giderinin, kamu görevlilerinden tahsili istemiyle açılan davada ortaya çıkan görev uyuşmazlığında, "657 sayılı Kanun'un 12. maddesi,... hükmünün taşımakta olup, kamu görevlisi olan davacıların, kamu görevini yaparken aldıkları kamulaştırma kararının iptali üzerine, idarenin ödemek zorunda kaldığı ve yargılama gideri olarak idareye verdikleri iddia olunan zararın, rücuen kendilerinden tahsiline ilişkin davanın, anılan maddeye göre genel hükümler daire sinde adli yargı yerlerince çözümünü gerekir. Zira dava, yargılama gideri olarak idarenin ödediği meblağın tahsili için açılan bir rücu davası niteliğinde olup, anlaşmazlığın çözümünde Borçlar Kanunu hükümleri gözönünde tutulmalıdır. Borçlar Kanunu'na dayalı hak iddialarına ilişkin anlaşmazlıkların çözümünün ise adli yargı yerinin görev alanına girdiği kuşkusuzdur" şeklinde karar vermiştir¹³.

Bakanlığı, (Davacının kusur oranı % 40) > UM, E. 2008/397, K. 2009/28, KT. 02.02.2009, RG. 24.07.2009, sy. 27298, s. 381-385; Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Genel Müdürlüğü v. İçişleri Bakanlığı, (Davacının kusur oranı % 40) > UM, E. 2007/177, K. 2008/123, KT. 05.05.2008, RG. 05.08.2008, sy. 26958, s. 81-84 (Mükerrer); Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Genel Müdürlüğü v. İçişleri Bakanlığı, (Davacının kusur oranı % 30) > UM, E. 2000/1, K. 2000/14, KT. 12.06.2000, RG. 24.07.2000, sy. 24119, s. 25-28.

¹³ Urganlı Belediye Başkanlığı v. X ve arkadaşları > UM, E. 1986/4, K. 1986/4, KT. 07.04.1986, RG. 04.07.1986, sy. 19154, s. 23-25.

IV. Özel Hukuk Kişisi Tarafından Zarara Sebepiyet Veren Özel Hukuk Kişisine Karşı Rücuen Tazminat İstemi

Özel hukuk kişisi tarafından zarara sebepiyet veren özel hukuk kişisine karşı da rücuen tazminat istemiyle dava açılabilir. Bu tür davaların adli yargının görev alanına gireceği açıktır. *Uyuşmazlık Mahkemesi*, işçisine ait vergi borcunu sorumlu sıfatıyla Maliye Bakanlığına ödeyen özel hukuk kişisinin, bu borcu rücuen işçiden tahsil istemiyle açtığı davada ortaya çıkan görev uyuşmazlığında adli yargı yerini görevli saymıştır¹⁴: “Şu haliyle dava; davalıya ait vergi borcunun, sorumlu sıfatıyla davacı tarafından ödenmesi nedeniyle bu miktarın davalıdan tahsili için açılmış rücu davası niteliğinde olup, anlaşmazlığın Borçlar Kanunu hükümlerine göre çözümü gerekir. Borçlar Kanununa dayalı hak iddialarına ilişkin anlaşmazlıkların çözümü ise, adli yargı yerlerinin görev alanına girmektedir”.

SONUÇ

Rücuen tazminat istemiyle açılan davalarda görevli yargı yeri konusunda *Uyuşmazlık Mahkemesi* uygulamasının artık istikrar kazandığı söylenebilir. Rücuen tazminat istemiyle açılan davalar değişik şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Rücuen tazminat istemleri, özel hukuk kişisi tarafından zarara sebepiyet veren idareye karşı; idare tarafından zarara sebepiyet veren idareye karşı; idare tarafından zarara sebepiyet veren kamu görevlisine karşı; özel hukuk kişisi tarafından zarara sebepiyet veren özel hukuk kişisine karşı olabilmektedir.

Uygulamada özellikle sigorta şirketleri tarafından zarara sebepiyet veren idareye karşı rücuen tazminat istemiyle davalar açıldığı görülmektedir. Bu tür davaların idari yargının görev alanına girmesi Türk Ticaret Kanunu'nun kanuni halefiyet ilkesi gereğidir. Zira Kanunda sigorta bedelini ödeyen sigortacının sigortalıya halef olacağı; sigortalının üçüncü kişilere karşı sahip olduğu dava hakkının, tazmin ettiği bedel nisbetinde sigortacıya geçeceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm, idari yargıda tam yargı davası açmak için gerekli olan kişisel hakların doğrudan ihlal edilmiş sayılması kuralının istisnasını teşkil etmektedir. Diğer taraftan sigorta şirketleri dışında diğer özel hukuk kişileri tarafından idareye karşı rücuen tazminat istemiyle açılan davalarda görevli yargı yeri Borçlar Kanunu'nun müteselsil sorumluluk ve müteselsil borç ilkelere dayanarak adli yargı kabul edilmektedir.

Bir idare tarafından zarara sebepiyet veren diğer idareye karşı açılan rücuen tazminat davasında görevli yargı yeri, istemin, Borçlar Kanunu'nun sebepsiz zenginleşme hükümlerinden doğan bir alacak davası niteliğinde bulunması nedeniyle adli yargı olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde idarenin, kurum zararının tazmini amacıyla kişisel sorumluluğuna dayanılarak ilgili kamu görevlisine karşı açtığı rücu davaları da Devlet Memurları Kanunu gereği adli yargı yerinde görülür. Nihayet, özel hukuk kişisi tarafından zarara sebepiyet veren özel hukuk kişisine karşı açılan rücuen tazminat davaları da doğal olarak adli yargı yerinde görülür.

¹⁴ Şeker Sigorta A.Ş. v. X > UM, E. 1985/3, K. 1985/9, KT. 15.04.1985, RG. 25.06.1985, sy. 18792, s. 33-35.